

Резерви зростання ефективності праці на підприємствах легкої промисловості

Слівінська Наталія Миколаївна, к.е.н., доцент
Тернопільський національний економічний університет

Резюме

Стаття присвячена обґрунтуванню чинників і резервів зростання ефективності та продуктивності праці у легкій промисловості. Визначено перспективні резерви зростання ефективності праці у галузі та напрями державної політики щодо розвитку легкої промисловості в Україні.

Ключові слова: ефективність праці, продуктивність праці, резерви зростання ефективності праці, підприємства легкої промисловості.

Резюме

Статья посвящена обоснованию факторов и резервов роста эффективности и производительности труда в легкой промышленности. Определены перспективные резервы роста эффективности труда в отрасли и направления государственной политики по развитию легкой промышленности в Украине.

Ключевые слова: эффективность труда, производительность труда, резервы роста эффективности труда, предприятия легкой промышленности.

SUMMARY

Article is devoted to the factors and allowance increase efficiency and productivity in light industry. Perspective reserves increase labor efficiency in industries and areas of government policy on the development of light industry in Ukraine.

Keywords: labor efficiency, labor productivity, labor efficiency growth reserves, light industry.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Проблеми виходу України з економічної кризи змушують економістів замислюватися над пошуком різноманітних можливостей та невикористаних резервів економічного зростання. Роки ринкових перетворень якісно змінили і збагатили тематику наукових досліджень в Україні, проте з вітчизняних наукових журналів майже зникли публікації, присвячені проблемам ефективності та продуктивності праці. Недостатньо відображає такі дані й офіційна статистика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Методологічні, методичні та прикладні питання багатопланової проблеми підвищення ефективності праці були і залишаються об'єктом наукових досліджень. Істотний внесок у вирішення цієї проблеми належить зарубіжним дослідникам (С. Брю, Е. Дж. Доллану, Г. Емерсону, К. Макконнеллу, А. Маршаллу, П. Самюельсону та ін.). Вивченню механізмів та важелів підвищення ефективності та продуктивності праці присвячені праці таких українських вчених: О. Карпіщенко, А. Колот, О. Ляш, А. Ласкавий, Т. Лепейко, В. Лукашевич, І. Пащенко, І. Прокопенко, А. Ревенко, В. Савченко, М. Семикіна та ін.

Водночас залишаються дискусійними і повністю не вивченими питання, пов'язані із встановленням місця і визначенням ролі продуктивності праці у підвищенні ефективності діяльності промислових підприємств, дослідження ряду теоретичних і практичних аспектів взаємодії продуктивності та ефективності праці. У вітчизняній економічній теорії та практиці мало наукових праць, у яких безпосередньо розглядається кількісний зв'язок ефективності праці з чинниками, що на неї впливають.

Метою статті є обґрунтування чинників і резервів зростання ефективності та продуктивності праці у легкій промисловості, визначення перспективних напрямів її зростання в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Легка промисловість – провідна галузь економіки України, яка охоплює 17 підгалузей, має потужний виробничий потенціал, здатний задовольняти потреби суспільства товарами народного споживання й промислового призначення та сприяти поліпшенню якості життя.

Легка промисловість України історично має потужний потенціал. У галузі працює понад 10 тис. підприємств, із них у: текстильній промисловості – 2,5 тис., виробництві готового одягу та хутра – 6 тис., виробництві шкіри та шкіряного взуття – 1,5 тис. Практично підприємства легкої промисловості приватизовані, менше 1% від загальної їхньої кількості становлять підприємства державної власності [1].

Пріоритетність розвитку саме цієї галузі зумовлюється значною ємністю внутрішнього ринку (розрахунково 40–50 млрд. грн. щорічно); споживанням шкірсиловини, вовни, льону, хімічних матеріалів, що є вітчизняною продукцією; низькою енергоємністю виробництва (1–3% від валових витрат) та незначним впливом на екологію; забезпеченням значної кількості висококваліфікованих працівників робочими місцями у всіх регіонах України.

Загальновідомо, що практично вся продукція, вироблена українською легкою промисловістю, відправляється в країни Заходу, оскільки з 300 діючих вітчизняних фабрик 90% співпрацюють з іноземцями за давальницькими схемами. Система проста: завезли сировину, пошили, товар відправили замовникові. З нашого боку використовується тільки кваліфікована робоча сила.

Швейна промисловість у січні-травні 2011 р. працювала з темпом 116% до відповідного періоду 2010 р. Зокрема, обсяг виробництва готового одягу з текстилю зріс на 13,8% порівняно з аналогічним періодом попереднього року. За січень-травень 2011 р. у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів також маємо позитивний результат – 110,6% до відповідного періоду 2010 р., зокрема, виробництво шкіри зросло на 9%, а виробництво взуття – на 7%. Обсяги виробництва взуття у натуральному виразі збільшились на 3,5% (вироблено 10,1 млн. пар) [2]. Асортиментний ряд випуску товарів легкої промисловості залежить від багатьох суб'єктивних чинників, зокрема: модних тенденцій, сезонності, особливостей кліматичних умов, а також смаків, уподобань і попиту споживачів тощо.

Незважаючи на деяке покращення динаміки та асортименту виробництва, легка промисловість, яка нещодавно була галуззю з потужним джерелом надходження коштів до бюджету, сьогодні перебуває у складному становищі [3, с.79].

Доцільно зазначити, що повільні темпи розвитку легкої промисловості спричинені низкою чинників, які залишаються незмінними впродовж останніх років:

- вітчизняним товарам легкої промисловості складно конкурувати із дешевими товарами Китаю та Туреччини (як правило, низької якості), що ввозяться за демпінговими цінами та як контрабанда;
- значна частка на споживчому ринку одягу та взуття «second-hand», яке користується попитом населення у зв'язку з його низькою купівельною спроможністю;
- неефективним є використання систем давальницької сировини;
- наявний низький рівень продуктивності праці у галузі;
- відсутні виробники спеціального обладнання для виготовлення товарів легкої промисловості та запчастин до нього;
- неможливо отримати довгострокові кредити для значної частини виробників товарів легкої промисловості;

- недостатнє бюджетне фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, спрямованих на створення і впровадження новітніх технологій;
- відсутня цілісна державна політика щодо консолідації коштів державного бюджету, власних коштів підприємств, а також кредитів і залучених інвестицій.

Великі підприємства галузі поряд з недостатньою завантаженістю виробничих потужностей характеризуються незначною гнучкістю, що потребує кардинальної зміни підходів до управління підприємствами та їхньої підтримки з боку держави.

Прерогативою держави є удосконалення інституційно-правового забезпечення інноваційних нововведень на регіональному та загальнонаціональному рівнях.

Першим кроком у цьому напрямку було прийняття нової редакції Закону України (2011 р.) «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», реалізація якого зумовлюватиме створення високотехнологічної конкурентоспроможної продукції (зокрема у легкій промисловості) з ефективним використанням світових науково-технічних досягнень.

Залишається першочерговою потреба у невідкладному законодавчому оформленні процесу формування та реалізації державної політики регіонального розвитку, яка має міститись у положеннях Закону України «Про засади державної регіональної політики». Це сприяло б нормуванню основ розвитку економічної самостійності регіонів, зміцненню матеріальної бази та ресурсного забезпечення органів місцевого самоврядування.

Пропонуємо удосконалити нормативно-правову базу, яка забезпечує розвиток легкої промисловості, та покращити дію антидемпінгового законодавства з метою захисту вітчизняного ринку від імпортних товарів легкої промисловості. Необхідно також проводити ефективну митно-тарифну політику, яка дала б змогу підвищити захист вітчизняних підприємств легкої промисловості згідно з політикою СОТ.

Доцільним, на нашу думку, є постійний контроль зі сторони держави за внутрішнім і зовнішнім ринками товарів легкої промисловості, що відповідно сприятиме розвитку та функціонуванню виробничого комплексу галузі.

На наш погляд, держава має надавати підтримку з питань розробки інноваційних проектів розвитку легкої промисловості, а також сприяти залученню інвестицій з боку вітчизняних та іноземних інвесторів у ці проекти. Необхідно також, щоб держава сприяла розвитку сировинної бази легкої промисловості, відновленню лляної промисловості. Це, на наш погляд, сприяло б підвищенню конкурентоспроможності легкої промисловості як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Отже, основною метою державної політики щодо розвитку легкої промисловості має бути:

- концентрація фінансових, виробничих і науково-технічних ресурсів, а також координація діяльності органів виконавчої влади, підприємств і наукових організацій для забезпечення наповнення ринку України високоякісними конкурентоспроможними товарами вітчизняного виробництва;

- досягнення суттєвого зростання обсягів виробництва у галузі, створення нових робочих місць, що дасть змогу наповнити державний і місцеві бюджети.

Вважаємо за необхідне створення умов для забезпечення технічного та технологічного переоснащення підгалузей легкої промисловості, з метою покращення ефективності їх функціонування на регіональному рівні. Розвиток нових технологій і засобів виробництва та створення ефективної науково-технічної політики мають відбуватися з урахуванням галузевих особливостей кожного регіону.

Значну роль у підвищенні продуктивності та ефективності праці має відігравати пришвидшення інноваційного розвитку легкої промисловості шляхом підтримки

роботи нових об'єднань українських виробників, зокрема, національного технопарку «Текстиль України» та «Український лляний консорціум».

Важливим резервом зростання ефективності праці у галузі є запровадження нових технологій і устаткування з поліпшеними техніко-економічними показниками, зменшеною енерго- і ресурсоемістю виробництва. Наприклад, у швейній промисловості, доцільним є використання систем автоматизованого проектування швейних виробів. Новітні комп'ютерні системи та їхнє програмне забезпечення використовуються для автоматизації операцій з проектування одягу, конструювання базових основ, лекал та їх виготовлення, виконання розкладки лекал та її викреслюванням. Фірми «Гербер» (США), «Торей» (Японія), «Лектра» (Франція) тощо пропонують системи, які містять спеціалізовані робочі місця, що обслуговуються центральним комп'ютером, або містять системи з персональними комп'ютерами.

Автоматичні розкрійні системи з'єднуються з системами підготовки виробництва і автоматизованого настилення матеріалів. Продуктивність систем автоматизованого розкрою матеріалів у 6–8 разів вища від продуктивності розкрою традиційної технології. Їхнє впровадження у виробництво дасть змогу автоматизувати виробничі прийоми, які виконуються в межах швейної операції.

На підприємствах легкої промисловості доцільно зміцнити координацію і роботу з покращення організації праці та посилити роль соціально-психологічних чинників зростання продуктивності та ефективності праці: підвищити кваліфікацію працівників, підняти їхню творчу активність, покращити соціальні умови праці і сприяти розвитку соціальної інфраструктури.

На рівні підприємств з метою виявлення та використання резервів підвищення продуктивності праці доцільно впроваджувати програми підвищення продуктивності праці, які містять такі етапи [4, с. 46 – 59]:

1) вимірювання й оцінювання досягнутого рівня продуктивності по підприємству загалом і за окремими видами праці зокрема;

2) пошук та аналіз резервів підвищення продуктивності на основі інформації, одержаної під час вимірювання й оцінювання;

3) розроблення плану використання резервів підвищення продуктивності праці, який має передбачати конкретні терміни і заходи щодо їх реалізації, фінансування витрат на ці заходи й очікуваний економічний ефект від їх запровадження, визначати відповідальних виконавців;

4) розроблення систем мотивації працівників до досягнення запланованого рівня продуктивності;

5) контроль за реалізацією заходів, передбачених планом і всією програмою загалом, і регулювання їхнього виконання;

6) вимірювання й оцінка реального впливу передбачених заходів на зростання продуктивності праці.

Основні напрями програми розробляють щодо конкретного підприємства відповідно до номенклатури й обсягу продукції, вимог до її конкурентоспроможності, аналізу і оцінки резервів діяльності.

Висновки.

Отже, основними резервами зростання продуктивності та ефективності праці підприємств легкої промисловості в Україні вважаємо:

- проведення активного технічного переозброєння та реконструкції підприємств;
- застосування прогресивних технологій та обладнання;
- зниження ресурсо- та енергомісткості продукції;
- підвищення кваліфікаційної підготовки виробничого персоналу;
- дотримання технологічної дисципліни та культури обслуговування;

- підвищення уваги до якості продукції у кожній ланці – від виробника до споживача.

Для успішного функціонування підприємств легкої промисловості та збереження їхніх конкурентних переваг доцільно застосовувати програми управління продуктивністю праці, що сприятиме зростанню ефективності праці та економічному розвитку підприємств.

Перспектива роботи галузі полягає у збільшенні частки вітчизняних товарів на внутрішньому ринку та у зростанні експорту продукції власного виробництва. Це дасть змогу щорічно стабільно нарощувати обсяги виробництва, розширювати асортимент продукції, суттєво покращувати фінансовий стан підприємств, створювати нові робочі місця. Легка промисловість у змозі повернути свої позиції у структурі промислового виробництва країни, що безумовно позитивно вплине на стан економіки Українигалом.

Література

1. «Про схвалення Концепції Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року»: Розпорядження Кабінету Міністрів України – [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Законодавства України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/673-2006-%D1%80>
2. Міністерство промислової політики в Україні. [Електронний ресурс] / офіційний сайт. – Режим доступу: industry.kmu.gov.ua/industry/control/uk/publish/article
3. І. Максименко, В. Мокій. Легка промисловість України: сучасний стан та перспективи розвитку. Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету. Хмельницький, 2009, № 3, Т. 2. – С.78–80.
4. Стефанін В. Система управління якістю праці на підприємствах / В. Стефанін // Україна: аспекти праці, 2007, № 4.– С. 45 – 49.

Слівінська Н.М. Резерви зростання ефективності праці на підприємствах легкої промисловості.

Сливинская Н.М. Резервы роста эффективности труда на предприятиях легкой промышленности.

Slivinska N. Reserves growth in labor efficiency for light manufacturing.